

DE OOSTERSE KATHOLIEKE KERKEN

1. De maronitische Kerk

De maronitische Kerk voert haar oorsprong terug tot de kloosterkolonie van de Heilige Maron, die in de 5e eeuw gevestigd werd in de Orontesvallei nabij de Syrische plaats Apamea (patriarchaat van Antiochië). De maronitische gemeenschap had Chalcedon aanvaard, maar verzette zich koppig tegen het Byzantijnse gezag, stond tevens bloot aan de tegenkanting van de "monophysieten" en zocht dan al in de 6e eeuw van lieverlee haar toevlucht op de berg Libanon. Daar sloot zij zich in grote afzondering op. Dat is ongetwijfeld voor de maronieten een belemmering geweest goed te begrijpen, waar het bij het vraagstuk van het "monotheïsme" (7e eeuw) om ging. In de 8e eeuw trok hun Leidsman misschien voordeel uit het vacant zijn van de patriarchale zetel van Antiochië en kende hij zich de titel patriarch van Antiochië toe. De kruistochten haalden de maronieten uit hun isolement en openden voor hen de weg naar steeds nauwere betrekkingen met het Westen. In 1182 werd de unie van de gehele "maronitische natie" met de Kerk van Rome bezegeld. In de maronitische traditie heeft die unie altijd bestaan en is die nooit verbroken geweest. De maronitische Kerk is de enige oosterse katholieke Kerk geweest, die niet ontstaan is uit een afscheuring van een orthodoxe Kerk. Al in de 16de eeuw stonden maronieten en Druzen aan de oorsprong van de vorming van een Libanees vorstendom onder Ottomaanse soevereiniteit. In 1860 veroorzaakten moordpartijen op duizenden Libanese maronieten een eerste emigratiegolf en interventie van Frankrijk. Het Ottomaanse Rijk werd ertoe verplicht het land bestuurlijke autonomie toe te kennen. Na de Eerste Wereldoorlog werd Libanon onder Frans mandaat geplaatst (1920) en werd in 1943 onafhankelijk. Er werd een confessioneel-politiek systeem ingesteld. Het presidentschap van de Republiek kwam rechtens toe aan de maronieten. Het land werd van 1973 tot 1990 verscheurd door een burgeroorlog met confessionele aspecten en eindigde in een feitelijke bezetting. Libanon

werd een protectoraat van Syrië. Door deze tragische gebeurtenissen is het proces van emigratie van maronieten duidelijker op de voorgrond getreden: meer dan de helft van hen leeft in de diaspora. In de huidige context van de failliete economie en de politieke patstelling in Libanon speelt de Kerk en haar leider een essentiële rol.

Patriarch: Z.Z. Bechara Raï (geboren in 1940, verkozen in 2011), Patriarch Antiochië en van gans het Oosten van de Maronieten, kardinaal gecreëerd door paus Benedictus XVI in 2012 (résidentie: Bkirke, Libanon). Aantal gelovigen: 12 miljoen (van wie 2 miljoen in Libanon, de rest in de diaspora).

2. De Chaldeeuwse katholieke Kerk

Al in de 13e eeuw stootten missies van Dominicanen en Franciscanen in Perzië en Mesopotamië op gemeenschappen van de ("nestoriaanse") Kerk van het Oosten. Er waren geïsoleerde gevallen van meerdere "nestoriaanse" bisschoppen die een katholieke geloofsbelijdenis aflegden, maar dat had geen gevolgen. In 1552 zette een gedeelte van de gelovigen, dat gekant was tegen het beginsel van de erfelijke overdracht van de patriarchale waardigheid, de "nestoriaanse" Catholicos Simon VIII Denkha af en koos in diens plaats Johannes Sullaqa, overste van een klooster nabij Alqosh. Sullaqa begaf zich in 1553 naar Rome en legde er de katholieke geloofsbelijdenis af. Hij was de eerste van een reeks katholieke – sinds 1830 "Chaldeeus" genoemde – patriarchen, die door Rome erkend werden. De Chaldeeuwse Kerk slaagde er gaandeweg in, met helaas zeer conflictueuze verwickelingen, vooral in de eerste helft van de 20e eeuw, het merendeel van de gelovigen van de "nestoriaanse" Kerk aan zich te binden. De Chaldeeërs hebben op het einde van de Eerste Wereldoorlog in Turkije te lijden gehad van talrijke vervolgingen: meer dan 70.000 van hen kwamen daarbij

om het leven. Tegenwoordig leeft het merendeel van de Chaldeeërs in Irak. Een zeer broederlijke dialoog is nu aangegaan met de verwante Assyrische Kerk, hetgeen zijn beslag krijgt in gemeenschappelijke pastorale projecten. Patriarch Sako heeft zich uitgesproken voor een unie van de drie Kerken van de oosters Syrische traditie (de Assyrische Kerk, de oude Kerk van het Oosten en de Chaldeeuwse Kerk).

Patriarch: Z.Z. Louis Raphaël I Sako (geboren in 1948, verkozen in 2013), Patriarch van Bagdad van de Chaldeeuwen (residentie: Bagdad, Irak), door Paus Franciscus kardinaal gecreëerd in 2018. Aantal gelovigen: 550.000, vanwie 200.000 in Irak, de rest in de diaspora (Frankrijk, Zweden, U.S.A., Australië).

3. De Syrisch Malabaarse katholieke Kerk

De “christenen van de Heilige Thomas”, dat wil zeggen de oude christelijke gemeenschappen van de Indische kust van Malabar (Kerala), waren geruime tijd – zoals men gezien heeft – in gemeenschap geweest met de (“nestoriaanse” Kerk van Perzië-Mesopotamië, die ook tot hun organisatie had bijgedragen. Deze “christenen van de Heilige Thomas” waren door de Portugezen vanaf het einde van de 15e eeuw gelatiniseerd en tot gemeenschap met Rome gedwongen. Een groot gedeelte van hen kwam echter in 1653 in opstand en verbond zich, bij gebrek aan mogelijkheid contact te krijgen met de Kerk van het Oosten, met de Syrische orthodoxe patriarch van Antiochië: zij vormden wat men noemt de Syrische malankaarse orthodoxe Kerk. Maar talrijke malabaarse christenen bleven in de schoot van Rome of keerden daarin enkele decennia later terug. Sinds 1866 is de hiërarchie geleidelijk aan autochtoon geworden en vanaf 1962 werd de ritus beduidend minder Latijns van karakter. Sinds 1993 staat een Grootaartsbisschop, de metropoliet van Ernakulam, aan het hoofd van de Syrisch malabaarse katholieke Kerk. Sinds 1993 wordt de Syro-Malabaarse Katholieke Kerk geleid door

een belangrijke aartsbisschop, metropoliet van Ernakulam. Er waren sterke spanningen tussen de voorstanders van het ontdoen van de latinisering van de Syrische tradities en de voorstanders van een meer westerse ritus. De recente steun van Rome voor de terugkeer naar de eucharistieviering met de rug naar het volk veroorzaakte bijna een schisma en leidde tot het aftreden van de belangrijkste aartsbisschop, kardinaal Georges Alencherry.

Metropoliet Raphael Thattil (geboren in 1956) werd op 9 januari 2024 verkozen tot aartsbisschop van Ernakulam-Angamali voor de katholieke Syro-Malabaren. Aantal gelovigen: 4,25 miljoen, waarvan 2,35 miljoen in Kerala.

4. De Armeense katholieke Kerk

Tijdens de kruistochten is de Armeense Kerk van Cilicië om hoofdzakelijk politieke redenen katholiek geworden. Deze situatie zou tenminste tot 1375 voortduren, toen er een einde kwam aan het koninkrijk van Cilicië. De heroprichting van een Armeense katholieke Kerk kwam pas in 1635 tot stand, toen de Armeense bisschop van Lvov (Oekraïne) zich met zijn gemeenschap bij Rome aansloot. Andere bisschoppen deden dat vervolgens ook, zoals de bisschop van Aleppo, die in 1740 tot Catholicos van Sis (Cilicië) was verkozen. Aldus werd in 1742 het Armeense katholieke patriarchaat van Cilicië gevormd, waarvan de zetel in de loop der tijden dikwijls verplaatst werd. De door de Turken in 1915 voltrokken volkerenmoord op de Armeniërs trof eveneens de katholieke gemeenschap: bijna 30.000 gelovigen werden het slachtoffer.

Patriarch : Z.Z. Raphaël Bedros (Peter) XXI Minassian (geboren in 1946, verkozen op 23 sept. 2021), Patriarch van Cilicië van de Armeense Katholieken (residentie : Beiroet, Libanon). Aantal gelovigen, volgens de “Annuario Pontificio”, 757.726 van wie 50.000 in het Midden-Oosten, 420.000 in Armenië, de overigen in diaspora (VSA, Canada, Europa, Australië, Argentinië, enz.) Maar onafhankelijke waarnemers schatten het totale aantal gelovigen eerder op 150.000.

5. De Koptisch katholieke Kerk

Rome had in de 15^e en 16^e eeuw al talrijke unie-pogingen in het werk gesteld. Toch werd het ontstaan van een Koptische katholieke Kerk pas verwezenlijkt met de missies van Kapucijnen en Franciscanen in Egypte in de 17e eeuw. Vanaf 1644 had Rome in Caïro een apostolisch vicaris die belast was met het bestuur over de kleine geünieerde gemeenschap. In 1741 werd door paus Benedictus XIV de Koptische bisschop Athanasius van Jeruzalem, die tot het katholicisme was overgegaan, tot vicaris benoemd. In 1895 verhef paus Leo XIII het apostolisch vicariaat tot patriarchaat, dat evenwel van 1908 tot 1947 vacant is gebleven.

Patriarch : Z.Z. Ibrahim Isaac Sidrak (geboren in 1955, verkozen in 2013), Patriarch van Alexandrië van de Kopten (residentie: Caïro, Egypte). Aantal gelovigen: 200.000.

6. De Ethiopische katholieke Kerk

Door de activiteiten van de Portugese Jezuïeten in de 17e eeuw kon negus Susenyos er in 1622 toe overgehaald worden tot het katholicisme over te gaan. Al in 1623 benoemde paus Gregorius XV de Portugees Alphonso Mendez tot katholiek patriarch van Ethiopië. In 1632 werd Susenyos door ontevredenheid van het volk en van degeestelijkheid tot aftreden gedwongen. Een heftige reactie volgde: Ethiopië werd voor ongeveer twee eeuwen voor katholieke missies gesloten. In de 19e eeuw heeft zich door toedoen van de Lazaristen weer een kleine katholieke gemeenschap kunnen vormen. Die consolideerde zich tijdens de Italiaanse bezetting (1935-1941), maar bleef wel een uiterst kleine minderheid: qua numerieke sterkte is zij zelfs minder groot dan de

Kerk van de Latijnse ritus in Ethiopië. Vanaf 1961 hebben de katholieken van de Ethiopische ritus een autochtone hiërarchie gekregen en zijn zij in een aartsbisdom georganiseerd.

Aartsbisschop : Mgr Berhane-Yesus Demerew Souraphiel (geboren in 1948, verkozen in 1999), aartsbisschop van Addis Abeba van de Ethiopiërs, kardinaal gecreëerd door paus Franciscus in februari 2015 (residentie: Addis Abeba, Ethiopië). Aantal gelovigen: 270.000.

7. De Syrisch katholieke Kerk

Ondanks enkele eerdere pogingen in die richting, tekende zich pas in de 17e eeuw de vorming af van een Syrische katholieke Kerk. In 1656 werd door de maronitische patriarch de eerste "Syrische katholieke" bisschop gewijd, die door de Ottomanen in 1662 erkend werd. Maar al in 1721 werd deze patriarchale lijn onderbroken en pas weer voortgezet door Michel Jarweh, metropoliet van Aleppo, die zich voor zijn verkiezing in 1781 tot Syrisch orthodox patriarch katholiek had verklaard. Hij trok zich in Libanon terug, waar hij zijn Syrische katholieke patriarchale zetel vestigde, die in 1783 door Rome erkend werd. Deze Kerk heeft zich in de 19e eeuw geconsolideerd. Zij heeft te lijden gehad van de moordpartijen die op het einde van de Eerste Wereldoorlog tegen de christenen in Turkije bedreven werden.

Patriarch: Z.Z. Ignatius Youssef III Younan (geboren in 1944, verkozen op 21 jan. 2008.) Residentie: Charfeh (Libanon). Aantal gelovigen: 215.000 in het Nabije Oosten, en ongeveer 50.000 in de diaspora.

8. De Syrisch malankaarse katholieke Kerk

In 1930 ging Mar Ivanios van Bethany, bisschop van de Syrischmalankaarse orthodoxe Kerk (zie hierboven), over tot het katholicisme, en met hem een groot aantal geestelijken en gelovigen. Daaruit is de Syrisch malankaarse katholieke Kerk voortgekomen, die wel dezelfde ritus heeft als de Syrische katholieke Kerk, maar toch een aparte plaats inneemt in de organisatie van de katholieke Kerk. Deze Kerk geniet sinds februari 2005

van een groot-aartsbisschoppelijke status, wat haar feitelijk tot een volwaardige bijzondere oosterse Kerk maakt binnen de katholieke gemeenschap en haar de bevoegdheid geeft haar bisschoppen te verkiezen en te benoemen.

Grootaartsbisschop : Z.E. Aartsbisschop Baselios Cleemis Thottunkal (geboren in 1959, verkozen op 8 februari 2007), Grootaartsbisschop van Trivandrum en Catholicos van de Syrisch malankaarse katholieken, kardinaal gecreëerd door paus Benedictus XVI in 2012 (residentie: Trivandrum, Kerala, India). Aantal gelovigen: 440.000.

9. De Grieks melkitisch katholieke Kerk

Deze Kerk omvat Arabisch-talige katholieke christenen van de byzantijnse ritus van de chalcedonische patriarchaten van Antiochië, Alexandrië en Jeruzalem. De Kerk is in 1724 ontstaan, toen de christenen van Damascus een pro-katholieke kandidaat tot patriarch van Antiochië kozen. Een week later werd door een in Constantinopel bijeengekomen synode een orthodox tot patriarch gekozen. De scheuring was een feit: er was voortaan een Grieks melkitische orthodoxe en een Grieks melkitische katholieke patriarch van Antiochië. Weldra zou enkel deze katholieke patriarch – en diens Kerk – de benaming "melkitisch" behouden; de orthodoxen lieten die varen. In de 19e eeuw hebben twee grote Grieks melkitische katholieke patriarchen, Maximos III Mazloum en Gregorios II Youssef hun Kerk tot uitbreiding en ontwikkeling gebracht, die vervolgens in 1848 door de Ottomaanse sultan erkend werd. In 1838 had de patriarch de titel aangenomen van "patriarch van Antiochië en van gans het Oosten, van Alexandrië en Jeruzalem". De melkitische Kerk heeft er sindsdien onvermoeibaar over gewaakt haar eigen tradities te handhaven en bij Rome respect af te dwingen voor de rechten van de patriarchen en de oosterse geloofsleer. De invloed van de melkiten op het Tweede Vaticaans concilie viel niet te veronachtzamen: patriarch Maximos IV was in zekere zin de "Stem van het Oosten".

Patriarch: Z.Z. Youssef Absi (geboren in 1946, verkozen op 21 juni 2017), Grieks melkitisch katholieke Patriarch van Antiochië en gans het Oosten, Alexandrië en Jeruzalem (residentie: Damascus, Syrië). Aantal gelovigen: 1.670.000 (van wie 1.000.000 in de diaspora: Brazilië, Latijns-Amerika, U.S.A., Canada, Australië, Europa).

10. De Eritrese katholieke Kerk

De Italiaanse bezetting van Eritrea in 1936 bracht in het land een uitbreiding van jurisdicties in de Latijnse ritus, maar de uitdrijving van buitenlandse missionarissen aan het einde van de Tweede Wereldoorlog verplichtte de clerus van de Ethiopische ritus om zich te bekommeren over de regio's die niet langer over een Latijnse clerus beschikten. Hierdoor werd in 1951 het apostolisch exarchaat van de Ethiopische ritus van Addis Abeba opgericht en werd het ordinariaat van Eritrea verheven tot exarchaat. Tien jaar later, in 1961, werd een Ethiopische kerkelijke provincie gesticht met Addis Abeba als metropolitaanse zetel, waarvan Asmara (Eritrea) een suffragane eparchie wordt. In 1995 werd het apostolische vicariaat van de Latijnse ritus afgeschaft. Eritrea, onafhankelijk sinds 1993, werd zo het enige land waar alle katholieken tot een oosterse katholieke jurisdictie behoren. Op 19 januari 2015 richt paus Franciscus de metropolitaanse Eritrese Kerk op (of Eritrese katholieke Kerk) door afscheiding van de metropolitaanse Ethiopische katholieke Kerk. Bij die gelegenheid wordt de eparchie Asmara de metropolitaanse aartsseparchie en wordt de aartsseparch van Asmara de metropoliet van de Eritrese Kerk. De zo gecreëerde Kerk omvat het gehele grondgebied van Eritrea.

Aartsbisschop: Mgr. Menghsteab Tesfamariam (geboren in 1948, benoemd in 2015), aartsbisschop van Asmara en metropoliet van Eritrea (residentie: Asmara, Eritrea). Aantal gelovigen: 190.000.